

Včasná intervencia - miesto a význam v starostlivosti o predčasne narodené dieťa v UNM

PhDr. Vrabcová M.

Detské lôžkové fyziatricko – rehabilitačné oddelenie
Neonatologická klinika
Univerzitná nemocnica Martin

November 2016

Rizikovní novorodenci

- novorodenci s komplikáciami v pre – peri - postnatálnom období
- novorodenci narodení SC, koncom panvovým, VE, kliešťami
- novorodenci traumatizovaní
- deti závažne nemocných matiek
- drogovu závislých matiek
- deti s genetickým ochorením – Down syndróm, Prader Willi
- z viacpočetných tehotenstiev, po IVF
- deti prenášané – v 41. a vyššom gestačnom týždni
- deti predčasne narodené

Príčiny stúpajúcej incidencie prematurity

- odklad tehotenstva do vyššieho veku žien
– stúpa prekoncepčná morbidita žien
- hypertenzia – preeklampsia, chronické onemocnenia, diabetes, imunitné poruchy, alergie
- sociálne a profesionálne faktory
- nárast počtu viacpočetných tehotenstiev v dôsledku asistovanej reprodukcie

Morbidita predčasne narodených detí

- akútne a chronické ochorenia
- BPD, infekcie, sepsa, retinopatia, krvácanie do CNS, HIE, PVL, IVH, epilepsia, centrálna slepota, hluchota
- poruchy PMV – mentálna retardácia, PAS, špecifické vývinové poruchy učenia a správania, poruchy reči – oneskorený, narušený vývin reči, ADHD, depresie, úzkostné poruchy
- rizikové oblasti porúch: motorická (CTP, CKP, DMO...)
kognitívna
behaviorálna
senzorická
sociálno – emočná

Aké riziká predstavuje nezrelý CNS pre psychomotorický vývin dieťaťa?

- adaptačné ťažkosti po narodení

Predčasne narodené dieťa je **ohrozené**:

- **nezrelosťou CNS**
- **život zachraňujúcimi invazívnymi liečebnými zákrokmi**
(negatívne pamäťové stopy - vplyv na PMV a duševný život)
- CNS – včasné a masívne zaplavenie stresovými hormónmi môže ireverzibilne poškodiť výstavbu mozgových štruktúr
- **narušená vzájomná väzba rodič – dieťa**: dysrhythmia základných funkcií
nedostatočná spätná väzba

→
senzorická deprivácia
oneskorovanie PMV
sekundárne poškodenie intelektu

Môžeme vytvoriť ideálne podmienky a stratégie, aby nezrelí novorodenci nielen preživali, ale aj prospievali?

moderné terapeutické postupy v neonatológii, kvalitné vybavenie neonatologických kliník – zachraňovanie extrémne nezrelých novorodencov - **kvalita života v ďalšom období?**

- živú maternicu nahradiť nemôžeme
- efektívne stratégie: koncept BS - somatické a senzorické ponuky
- základ psychomotorického vývinu – somatické a senzorické podnety
- senzomotorika – **prvá forma inteligencie, základ myslenia**
- senzomotorický intelligenčný vývoj je identický so štrukturálnym vývojom mozgu

Multidisciplinárny princíp

- odlišný začiatok života predčasne narodeného dieťaťa ako dieťaťa donoseného
- dieťa s rizikovým predpokladom vývinu, vybočujúcim z ontogenetickej normy vyžaduje špecializovanú **multidisciplinárnu starostlivosť od narodenia**
- vznik perinatologických centier a rizikových ambulancií na Slovensku
- Ambulancia pre deti s perinatálnym rizikom UNM (Pediatrická ambulancia pre rizikových novorodencov UNM)
- Detské lôžkové FRO UNM pre liečebnú rehabilitáciu – r. 1993

Včasná intervencia – vyváženie rizík vývinu

- Ústava SR čl. 41 ods. 1
- zákony č. 576/2004, 577/2004, 448/2008
- vznik 5 CVI na Slovensku: BA, ZA, KE, BB, PR
- špeciálna starostlivosť rodinám a deťom s rizikovým vývinom 0 – 7 rokov
- systém včasných intervencií užívaných vo svete na podporu optimálneho vývinu - **nespochybniteľný význam**

Komplexná starostlivosť o predčasne narodené dieťa v UNM

- Pediatrická ambulancia pre rizikových novorodencov UNM
- Detské lôžkové Fyziatrisko – rehabilitačné oddelenie UNM
- Ambulancia liečebného pedagóga UNM

- neonatológ - rehabilitačný lekár - liečebný pedagóg

Komplexná starostlivosť - schéma

- starostlivosť o matku a dieťa **po pôrode** - hospitalizácia na NK UNM (absentuje systematická krízová intervencia a psychoterapeutická starostlivosť)
- starostlivosť o dieťa, rodiny **po prepustení z nemocnice** (rehabilitácia, RHB pobyty detí s matkami, diagnostika PMV, včasné intervencie, stimulačné programy, edukácia, inštruktáže, psychoterapeutická starostlivosť)
- **následná starostlivosť v ambulancii LP** – opakovaná diagnostika PMV, stimulačné programy, tréningy, poradenstvo

Ambulancia liečebného pedagóga UNM

☐ Ambulancia LP: **diagnostika – terapia – poradenstvo**

- spádová oblasť a iné regióny SR
- deti od 0 – 6 r., školský vek

diagnostika PMV a terapia u detí odosielaných:

- z rizikovej ambulancie UNM
- neurologických ambulancií
- ambulancií obvodných pediatrov
- odbornej ambulancie FRO UNM

Diagnostika, terapia, prevencia – hlavné ciele

- včasný **záchyt vývinových odchýlok**, kompenzácia odchýlok
- **vyhodnocovanie dopadu** primárnej dg. na funkčné schopnosti dieťaťa
- **diferenciálna diagnostika** o primeranosti vývinu
- **podpora raného vzťahu matky/rodičov a dieťaťa**, upozornenie na individuálne zvláštnosti dieťaťa, znižovanie úzkosti rodičov
- odosielanie rodičov na ďalšie **špecializované pracoviská**, spolupráca so špecializovanými pracoviskami na Slovensku
- upozornenie rodičov na význam a **pôsobenie rôznych občianskych združení, rodičovských organizácií a nadácií**

Diagnostika, terapia, prevencia - vyšetrenie

- súbor dg., terapeutických a poradenských intervencií, anamnéza
- podrobné, komplexné, s použitím štandardizovaných metód
- **Bayley diagnostická škála** pre deti 1. – 42. mes.
do 2 rokov v korigovanom veku
(dg. škála je vládou SR implementovaná v Národnom programe)
- osobitne vykonávaná diagnostika pre celoštátnu štatistiku detí
s hmotnosťou pod 1500 g - vek 2 – 2,5 roka
- škály pre **odhaľovanie percepčných porúch**

Diagnostika, terapia, prevencia - vyšetrenie

Hodnotená je funkčná úroveň:

- hrubej motoriky
- jemnej motoriky
- reči a komunikácie
- kognitívna úroveň
- sociálno – emocionálna úroveň
- pátrame po odchýlkach mentálneho a motorického vývinu, prekursoroch
vývinových porúch
- diagnostika - transparentná, prebieha v koalícii s rodičmi
- v rámci dlhodobého sledovania **opakovaná**

Diagnostika, terapia, prevencia - vyhodnotenie

- vyhodnocovanie výkonov dieťaťa, analýza informácií od rodičov, lekárskeho správ a iných odborníkov
- určenie odchýlky
- hodnotenie primeranosti správania vzhľadom k populačnej norme
- výsledkom vyšetrenia je **zhodnotenie aktuálnej vývinovej úrovne** dieťaťa vzhľadom k populačnej norme
hodnotenie **dynamiky** vývinu pri opakovaných vyšetreniach

Stimulačné stratégie, intervencie

Diagnostické zistenia umožňujú:

- zrealizovať obraz o dieťati, zrealizovať možnosti ale aj limity, ktorými dieťa disponuje
- reziliencia rodín (schopnosť adaptovať sa v nepriaznivých podmienkach, konštruktívne riešenie problémov)

sú podkladom:

- **plánovanie** vývinových a výchovných intervencií podľa individuálnych potrieb dieťaťa
- **ISP a konkrétne terapeutické cvičenia** „šité na mieru“

FRO UNM – certifikované pracovisko v BS NK UNM – certifikované pracovisko v BS

Bazálna stimulácia v podmienkach FRO UNM somatická stimulácia

- povzbudzujúca a uvoľňujúca somatická stimulácia
- rozširujúca somatická stimulácia
- diametrálna
- neurofyziologická
- vestibulárna
- vibračná
- masáž stimulujúca dýchanie (tracheostómia, deti s O2)
- kontaktné dýchanie
- Polohovanie: vnímanie telesných hraníc
eliminácia intrapsychickej tenzie
- múmia – dráždivé, nepokojné deti, deti s poruchami spánku
hniezdo
mikropolohovanie
- iniciálny dotyk

Bazálna stimulácia v podmienkach FRO UNM nadstavbové prvky

- **taktilno – haptická stimulácia** – s asistovanou pomocou aj bez pomoci
- **optická** – lokalizácia a pohyb objektov, očný kontakt, zorné pole, farebné kontrastné objekty podľa individuálnej preferencie
- **auditívna** – lokalizovanie zvuku a pohybu zvuku, reakcie na svoje meno, stimulácia oslabenej strany tela
- **olfaktorická** – čuchová diferenciácia potravy, emočné vnímanie – citové puto s matkou
- **orofaciálna** bodová, dráhová podľa R.C.Moralesa
- **orálna** – stratégie kŕmenia, správna poloha pri kŕmení

Sú do systému včasných intervencií zaradené aj deti, ktoré sa nenarodili príliš zavčasu?

- deti „šedej zóny“, narodené v 34. – 36.g.t.
(v popôrodnom období nevyžadovali intenzívne liečebné prístupy)
- late preterm - deti, po stránke funkčnej nezrelšie a s menšími kompenzačnými mechanizmami
- ich vývin je priaznivejší, ale nie vždy ideálny

Záver

Včasná intervencia

- **dôležité miesto v komplexnej zdravotnej starostlivosti o rizikové deti**
- **nadväzuje na medicínsku starostlivosť a je rovnako dôležitá**
- **Všetky deti si zaslúžia pozornosť** a mnohé nás vedia svojimi schopnosťami milo prekvapiť

